

Olvasóink gyakran keresik fel leveleikkel a szerkesztőséget. Ezekből közlünk ebben a rovatban olyan részleteket, amelyek a folyóiratunkban megjelent írásokkal kapcsolatban kritikái megjegyzéseket, bíráló észrevételeket tartalmaznak, s amelyek szélesebb körök érdeklődésére is számot tarthatnak. Várjuk olvasóink további leveleit a szerkesztőség címén (Budapest V., Pesti Barnabás u. 1. ELTE Pedagógiai Tanszék).

CONSULTATIO

Az elmúlt esztendő cikkeiben, konferenciáin sokszor került szóba Comenius nagy posthumus műve, a *De rerum humanarum emendatione consultatio catholica*. A Magyar Pedagógia 70/3. száma LUKASZ KURDYBACHA varsói professzor szép tanulmányát közölte erről („Comenius és a korai felvilágosodás”), a 70/4. szám pedig terjedelmes részleteket közölt ebből a műből WACZULIK MARGIT fordításában. Így olvassuk e fordítás élén a mű címét magyarul: Egyetemes tanácskozás a világ bajainak megjavításáról. BAKOS JÓZSEF főiskolai tanár, a kiváló Comenius-kutató a budapesti Comenius-konferencián tartott előadásában kifogásolta ezt a címfordítást. Kifejtette: a *res humana* jelzős szerkezet egyesek szerint utal minden olyan dologra, ami jelen van a világban, ami az emberre vonatkozik, az embertől ered, de vannak, akik e szakkifejezés jelentését kitágítva így fordítják: a tudomány, a politika és a vallás összessége, együttese, illetőleg maga a világ. E műben, amelyet a fenti cím jelöl, valójában a világ, az emberi élet, az emberiség egyetemes reformjáról van szó. A jeles filológus tehát pontos magyar fordítást kívánt, de ugyanakkor azt is hangzottatta Melius Juhász Péterrel: ne csak „grammaticae, bötöre bötöt” fordítson a fordító, hanem a magyar nyelv sajátos jellegét is tükröznie kell szövegének. Emlékeztetett BAKOS professzor a Didactica Magna 1957-i német fordításának előszavában említett — egyébként régóta közismert — fordítási elvre: „szó szerint, amennyire lehet; szabadon, amennyire szükség”. Sajnos, arra nem tett javaslatot, hogy filológiaiilag szabatosan végül is hogyan kellene ezt a címet lefordítani.

Ezt pedig fontosnak tartanám, mert a következő évtizedekben az a szakkifejezés fog meggyökeresedni a szakirodalomban eme „új” Comenius-mű címeként, amelyet most kialakítanak a szakemberek, később már nehéz egy rossz műszótól eltérni (gondoljunk csak HERBERT dohos „magyar” szakkifejezéseire, senki sem tudja ma már megváltoztatni ezeket a jelentéstartalom megzavarása nélkül). Ezért azt javaslom: Comeniusnak ezt a művét *Egyetemes Tanácskozás* néven említsük ezután, ebben — azt hiszem — minden szakember megegyezhet. A folytatásban szerintem nincs lényeges különbség a következő, általam ismert variációkban: a világ bajainak megjavításáról; a világ bajainak kiküszöböléséről; az emberiség problémáinak megoldásáról; az emberiség társadalmi berendezésének reformjáról. Véleményem szerint e variánsok mind kifejezik a cím lényegi jelentését, de a hatalmas, hét kötetes mű alapvető tartalmát is.

KORONDI ISTVÁN (Győr)

ISKOLAOTTHON

A Magyar Pedagógia 70/4. számában DEÁK GÁBOR ismertette „A napközitől az egésznapos iskoláig” című tanulmányomat, amely a Tanítóképző Intézetek Tudományos Közleményei sorozatának VI. kötetében jelent meg. Az ismertető — úgy vélem — több dolgot félreértett dolgozatomban.

I. A tanulmány az iskolában folyó egésznapos nevelés formáival foglalkozik a napközitől az egésznapos iskoláig. Megvizsgálja, hogy az egyes formák mennyiben felelnek meg a társadalmi igényeknek, milyen objektív nehézségekkel, illetőleg pedagógiai problémákkal küzdenek, és milyen pedagógiai előnyök vannak. Részletesen foglalkozik az egésznapos iskola (ma már iskolaotthonnak nevezett forma) kísérleti tapasztalataival, az új szervezeti formából következő pedagógiai tanulságokkal, pozitív tapasztalatokkal.

A tanulmánynak nem célja, hogy „végkövetkeztetésekben elemezze a napközis foglalkozások és a családi közösségek összehasonlítását”, ahogy az ismertető írja. Ez annál is inkább nehéz, sőt lehetetlen lenne, mert felvetődik a kérdés, hogy a napközis foglalkozásokat milyen családi közösségek hatásával kell összehasonlítani? A legjobb szociális, kulturális körülmények között élő,

magas pedagógiai kultúrával rendelkező, vagy a két, sőt három műszakban dolgozó családok körülményeivel? Általában a napközinek, de különösen az egésznapos iskolának, azaz az *iskola-otthonnak az a célja, hogy a legjobb családi körülmények által biztosított lehetőségeknél is pedagógiai szempontból többet adjon a gyermekeknek.* (Szakavatott pedagógusok felügyelete mellett az önálló tanulás megoldása, szabad idő kulturált eltöltése, adottságok kibontakoztatása, mindez a közösségi nevelés létkörében stb.)

2. Nem értünk egyet az ismertetőnek azzal a megjegyzésével, hogy „sok szülő szívesen le is mond a gyermek otthoni neveléséről”. Nem az a széles körű társadalmi igény, hogy a gyermekeket valamiféle bentlakásos intézményben, a szülői nevelés létköréből kiszakítva neveljük, ezzel a szülők túlnyomó többsége nem is értene egyet. Az iskolában folyó egésznapos nevelés bármiféle formája, ezen belül az iskola-otthon különösen arra törekszik, hogy a napközit igénylő gyermekek számára az iskolában töltött időt eredményesebbé, hasznosabbá és ugyanakkor kellemesebbé, változatosabbá tegye.

3. A recenzió a következőket írja: „... arra a kérdésre nem ad feleletet a dolgozat, hogy pótolja-e a napközi a családi otthont, annak létkörét, bensőségességét stb.?”

Válaszképpen a tanulmányból idézném — minden további kommentár nélkül — a következőket:

„A tanuló 8—17 óráig szakképzett pedagógusok irányítása és felügyelete mellett tanul és tölti szabad idejét. Délután 5 órakor úgy megy haza, hogy házi feladata nincs. Úgy hisszük, nem kell észleteznünk e tény jelentőségét még azoknál a családoknál sem, ahol rendszeresen és helyesen foglalkoznak a tanulóval, munkájának számonkérésével, ellenőrzésével, de különösen nem azoknak a családoknak az esetében, ahol különböző körülmények miatt az ellenőrzés csak rendszeretlen, vagy egyáltalán nincs.

A gyermek egyéniségének alakulása, de a családi közösség szempontjából is nagy jelentőségű, ha az iskolából hazatérve a gyermek iskolai gondoktól, tanulmányi kötelezettségektől mentesen vehet részt a család életében, munkájában, szórakozásaiban. Az új típusú egésznapos iskola a családi nevelésnek sem kötelezettségét, sem felelőségét nem veszi át a szülőktől. Ez nem is célja. *Az egésznapos iskola — mint már említettük — nem a családi nevelés helyettesítője, hanem annak minél jobb kiegészítője kíván lenni.*” (A tanulmánykötet 117. oldalán.)

Kiegészítésként megjegyezni kívánjuk, hogy a tanulmány kézírata 1969 januárjában került a nyomdába. Azóta az egésznapos iskola (mely az alsó tagozatban már sok helyen elterjedt forma lett), az *iskola-otthon* nevet vette fel. Ezzel a névvel is kifejezésre kívánjuk juttatni azt a törekvésünket, hogy az iskola azoknak a gyermekeknek, akik „kénytelenek” reggel 8-tól délután 5-ig az iskolában tölteni az időt, ne csak „iskolát”, hanem valóban otthont is jelentsen.

RÓZSA ÉVA (Szeged)

BESZÉDMŰVELÉS

A Tanítóképző Intézetek Tudományos Közleményeit ismertette a Magyar Pedagógia 70/4. számában DEÁK GÁBOR. A kötetben olvasható „*Beszédtechnika a tanítóképzésben*” című tanulmányomból — e recenzió tanúsága szerint — arra következtetett, hogy a tanítóképzésben az idősebb pedagógusnemzedék előtt jól ismert *fonomimika* pótlására vezették be újabban a beszédművelést, mint tantárgyat.

Említett dolgozatomban egy több évig tartó kísérlet tapasztalatait tettem közzé, és javasoltam, hogy a tanítóképző intézetekben tegyék kötelező tárggyá a beszédtechnikát, mivel a beszéd egyik legfontosabb eszköze az oktató—nevelő tevékenységnek. Javaslatomat az MM Pedagógusképző Osztálya magáévá tette; megfelelő előkészítés után már az 1970/71-es tanévben megkezdhető a beszédoktatás a Pedagógusképző Osztály irányítása alá tartozó valamennyi óvónő- és tanítóképző intézetben, valamint a tanárképző főiskolákon. Az utóbbiakban nemcsak a nyelvszakosok részesülnek ilyen képzésben, hanem minden szak valamennyi tanárjelöltje is. Így a közeli jövőben elérjük, hogy az alsó fokú oktatási intézményekben egyetlen kezdő nevelő sem nélkülözi a beszédtechnikai ismereteket és gyakorlatot.

Az új tantárgy neve: *beszédművelés* lett, mert nem pusztán beszédtechnikai ismereteket nyújt, hanem a beszéd helyességének tudnivalóiba is bevezeti a hallgatókat. Tárgyunkat az óvónőképzőkben egy féléven át heti 2 órában tanulják; a tanítóképzőkben és a tanárképző főiskolákon két féléven át heti 1 órában oktatják. A féléveket aláírással, illetve gyakorlati jeggyel zárjuk.

A beszédművelés programja egységes:
A beszédművelés helye és jelentősége a nevelőképzésben;
A légzés; A hangadás, a hangzás; Beszéljünk hangzósan!
A magánhangzók képzése; A mássalhangzók képzése;